

НАСТАВНО-УМЕТНИЧКОМ ВЕЋУ

ФАКУЛТЕТА ЛИКОВНИХ УМЕТНОСТИ У БЕОГРАДУ

Париска 16

11000 Београд

СЕНАТУ УНИВЕРЗИТЕТА УМЕТНОСТИ У БЕОГРАДУ

Косанчићев венац 29

11000 Београд

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ И ОДБРАНУ ДОКТОРСКОГ
УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА И ПИСАНОГ РАДА

ПРИЗОРИ СЕОБА – изложба слика

кандидаткиње мр **Љиљане Шуњеварић-Арбајтер**

Комисија за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта „ПРИЗОРИ СЕОБА – изложба слика“ кандидаткиње мр Љиљане Шуњеварић-Арбајтер именована на седници Наставно-уметничког већа ФЛУ 06. 02. 2019. радила је у саставу:

др ум. Драгана Станаћев Пуача, ванредни професор, Факултет ликовних уметности, Универзитет уметности у Београду

др ум. Радош Антонијевић, ванредни професор, Факултет ликовних уметности, Универзитет уметности у Београду

др ум. Сузана Вучковић, ванредни професор, Факултет уметности, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици

др ум. Горан Јовић, доцент, Факултет ликовних уметности, Универзитет уметности у Београду

др ум. Милета Продановић, редовни професор, Факултет ликовних уметности, Универзитет уметности у Београду (ментор)

и донела је следећи закључак:

Биографија кандидата:

Љиљана Шуњеварић - Арбајтер рођена је у Ужицу 1979. године. Дипломирала је сликарство на Ликовном одсеку Факултета ликовних уметности Универзитета у Београду 2005. године код професорке Дарије Качић. Магистарске студије на истом факултету завршила је 2009. године. Активно излаже на групним и самосталним изложбама у земљи и иностранству од 2000. године. Ради на Факултету уметности Универзитета у Приштини

са привременим седиштем у Косовској Митровици, од 2013. године у звању доцента, 2018. године изабрана је у звање ванредног професора на предмету Сликање. Члан је Комисије за обезбеђење и унапређење квалитета Универзитета у Приштини као и радне групе за израду програма Акредитације за Ликовни одсек Факултета уметности. Заменик је председника Савета Факултета од 2015. године.

Самосталне изложбе:

2018. *Плаже*, Галерија Центра за културу Ковин,
2017. *Сеобе: слика призора*, Галерија Центра за културу *Градац*, Рашка,
2016. *Сеобе: слика призора*, Ликовна галерија, Културни центар Београд,
2016. *Завршавајући Леонарда/ Галерија КЦ, Рибница, Краљево*
2015. *НОВОДЕВИЧЬЕ/новодевичанско/remake/ Шабач/Лаза Лазаревић*, интервенција на јавној скулптури у улици Господар Јевремовој
2015. *Призори/ Галерија ДОБ, Београд*
2014. *GP3*, Галерија Прототип, Београд
2014. *Новодевичје/ Галерија КЦ, Шабач*
2013. *Кора Леоне/ Галерија ФЛУа, Београд*
2012. *Хомосацер/ Галерија КЦ, Пожега*
2012. *Архетип/ Галерија ДК, Чачак*
2011. *Архетип/ Галерија СУЛУј, Београд*
2009. *Мана/ Галерија ФЛУа, Београд*
2009. *СТРАСНИ БУЛЕВАР/ Галерија Излози, ФЛУа, Београд*

Издвојене групне изложбе:

2018. XXII пролећни анале, традиционална ликовна манифестација, *Свакодневни живот је прекрасан – уметност и стварност*; кустос изложбе Сузана Новичић; Ликовнисалон, Дом културе, Чачак,
2018. XV ноћ музеја / *Победне и победници*, изложба радова професора и студената Ликовног одсека Факултета уметности Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици; Гаерија Факултета уметности, Косовска Митровица,

2018. *Миленијумски пресек*, избор из уметничке збирке Центра за ликовно образовање – *Шуматовачка*; кустос изложбе Ксенија Маринковић; Уметничка галерија, Народни музеј, Крушевац,

2018. *Вино и љубав*, изложба поводом уметничке манифестације *Art Rozaliada – an artistic feast of love and wine* у организацији Факултета уметности *Св. Кирила и Св. Методија* из Бугарске; Галерија *Рафаел Михајлов*, Велико Трново (Бугарска),

2018. *Мостови / Књига уметника*, пројекат МОСТОВИ, мапа графика у форми књиге; ауторка пројекта Сузана Вучковић; Уметнички павиљон *Цвијета Зузорић*, Београд,

2017. *Ликовне поетике цртежа*, поводом прославе јубилеја *80 година Академије – ФЛУ (1937 - 2017)*; кустос изложбе Оливера Ерић; Галерија ФЛУ, Београд,

2017. XIV ноћ музеја / *Велике и мале револуције*, изложба професора и сарадника Ликовног одсека Факултета уметности Универзитета у Приштини; Галерија Факултета уметности, Косовска Митровица,

2017. *Outside the lines, Contemporary artwork selection*; кустос Наташа Радојевић; организатори New Moment and Art Space; New Moment Gallery, Београд,

2017. *Сусрети са савременошћу*, 12. Бијенале акварела; селектор и аутор изложбе Слађана Петровић Варагић; кустос поставке Сунчица Ламбић-Фенчев; Савремена галерија Зрењанин,

2017. Изложба радова из колекције Центра за ликовно образовање *Шуматовачка 2015-2016*; кустос Ксенија Маринковић; Галерија ОЗОН, Београд,

2016. 5. Међународна бијенална ликовна манифестација *Библиотека – Отворена књига Балкана / Чију песму певам*; селекција и организација Божидар Плазинић, Центар за визуелна истраживања *Круг*; Галерија Народног музеја у Чачку, Дом културе Чачак, депо Међуопштинског историјског архива, Чачак,

2016. *Прво међународно бијенале радова на папиру*, Музеј Козара, Приједор

2016. 23. *Изложба цртежа*, Галерија КЦ Шабач

2016. 37. Сусрет акварелиста, Ечка, *Идоли и идеали* /Савремена галерија, Зрењани

2016. *Вода у књигама уметника, пергамент концертина*, Градска галерија, Краљево

2016. *Аквизиције 2014*/ Галерија КЦ, Пожега

2016. *Да ли сте Ви нормални*/ Галерија ДОБ, Београд

2016. 13. *Међународни бијенале уметности и минијатуре*/ Галерија КЦ, Горњи Милановац

2016. *XIII Ноћ музеја, Отвори очи у ноћи/Изложба професора Факултета уметности, Универзитета у Приштини, Звечан-Косовска Митровица*, Галерија Факултета уметности, Косовска Митровица

2015. *Ноћ Музеја/ Народни музеј, Шабац*

2015. *XXII ИЗЛОЖБА ЦРТЕЖА*, Галерија Културног центра, Шабац

2015. *59. Октобарски салон/ Народни музеј, Шабац*

2014. *Изложба ликовне колоније Овчар бања*, Галерија Дома Културе, Чачак

2014. *Ужички регионални салон/ Градска галерија, Ужице*

2013. *47. Златно Перо београда/ Павиљон Цвјета Зузорић, Београд*

2013. *Дани српског сликарства у Мађарској/ Graphisoft павиљон, Будимпешта*

2013. *Пергамент Србија*, Међународни уметнички пројекат, Амбасада републике Србије, Софија, Бугарска

2013. *3. Међународна изложба УМЕТНОСТ У МИНИЈАТУРИ, Мала књига пергамен концертина*, Центар за културу Мајдапек

2012. *Сопоћанска виђења* Мала галерија Дома Војске Србије, Београд

2011. *Ужички регионални салон*, Градска галерија Ужице

2010. *Ток/ Културни Центар Параћин*, уметничка асоцијација ТАТЛИН, Параћин

2010. *ДЕЛО НА ПАПИРУ*, Галерија "у пролазу", Библиотека Вићентије Ракић, Параћин

2006. *Arte immagina/ Reggio Emilia*, Италија

2006. *Изложба откупљених радова од стране Скупштине града Београда*, Галерија Магацин, Београд

2005. *34. Изложба цртежа и мале пластике*, дом омладине, Београд

2003. *Заштита менталне средине / Априлски сусрети*, Галерија СКЦ, Београд

2000. *IV интернационални бијенале младих*, Конкордија, Вршац

Награде и откупи:

2002, Награда Факултета ликовних уметности из области цртежа.

2006. Откуп Скупштине града Београда за финансирање уметничких дела из области визуелних уметности, за колекцију Града Београда

2014. Откуп Министарства културе и информисања Републике Србије за финансирање уметничких дела у области визуелних уметности, за колекцију Културног центра, Пожега

Уметнички пројекти:

- Уметнички пројекат / ОРНАМЕНТ/ синтеза форме, функције и структуре сувишног, избор и прикупљање грађе орнамената са простора Косова и Метохије; рад са студентима Факултета уметности Универзитета у Приштини; зајдно са: Зораном Фуруновићем, Естер Милентијевић, и Сузаном Вучковић, 2015 - 2016.
- Први и други круг Конкурса за пројекат представљања Републике Србије на 15. Међународној изложби архитектуре у Венецији 2016. (пројекат за Павиљон Републике Србије), пројекат *Х Е Р О И К / Почетак градње [случај Позориште]*; заједно са: Милорадом Младеновићем, Луком Младеновићем и у сарадњи са Српском драмом Народног позоришта Приштина са седиштем у Косовској Митровици (Ненадом Годоровићем и Гораном Стојчетовићем), 2016.
- Уметнички пројекат / Орнаменти цркве Манастира Пећка Патријаршија, орнаменти цркве Манастира Дечани и орнаменти цркве Манастира Грачаница / избор и прикупљање грађе орнамената са простора Косова и Метохије; рад са студентима Факултета уметности Универзитета у Приштини; заједно са: Естер Милентијевић, Сузаном Вучковић и Бранком Гугољ, 2017 - 2019.
- Учешће на научном скупу *THE TEACHER OF THE FUTURE*, учешће са радом *Innovative educational process in visual arts*; организација *Institute of Knowledge Menagment* (Skoplje, Makedonija), 17 - 19. 06. 2016., Durres, Republic of Albania; објављен рад: Ester Milentijević, Suzana Vučković, Ljiljana Šunjevarić - Arbajter, Aleksandra Arvanitidis (2016). *Innovative educational process in visual arts*, U: R. Dimitrovski (ed.), *International Journal Knowledge*, Ninth International Scientific Conference THE TEACHER OF THE FUTURE (17 - 19. 06. 2016, Durres, Republic of Albania), Vol. 13.3. Makedonija, Skoplje: Institute of Knowledge Menagment 55 - 59. (ISSN 1857 - 92)
- Учешће у међународном пројекту *Heras - Higher Education, Research and Applied Science*. *Heras* пројекат, који финансира Аустријска агенција за развој средствима WUS Austria, циљ пројекта унапређење система обезбеђења квалитета на Универзитету у Приштини, 2019.

Колекције и збирке:

- Збирка Центра за ликовно образовање Шуматовачка
- Luciano Benetton Colection
- Колекција Савремене галерије Зрењанин
- Збирка Културног центра Пожега
- Колекција Дома културе Чачак
- Колекција Културног центра Нови Пазар
- Колекција Музеја града Београда

Колоније, уметничке радионице:

2018. III сазив ликовне колонија / Орашац, *Повратак природи*; Орашац,
2017. Интернационална уметничка колоније Милешева / 44. Сазив; Пријепоље,
2016. 37. *Сусрет акварелиста*, Ечка, Савремена галерија, Зрењанин
2016. *Шта недостаје*, Гоч, КЦ Рибница, Народни музеј Краљево
2016. Ликовна радионица Ноћи Музеја, Галерија Факултета уметности у Косовској Митровици
2015. *Ликовна радионица Мале* у оквиру Ноћи Музеја, Галерија Факултета уметности у Косовској Митровици
2014. Ликовне колоније Овчар бања, Галерија Дома Културе, Чачак
2013. 36. *ИНТЕРНАЦИОНАЛНА ЈАЛОВИЧКА ЛИКОВНА КОЛОНИЈА*, Јаловик
2012. *Сопоћанска виђења*, Културни центар, Нови Пазар

Анализа рада

Докторски уметнички пројекат мр Љиљане Шуњеварић - Арбајтер састоји се из два сегмента, практично-уметничког и теоријског дела. Уметнички део чинила је изложба слика *Сеобе: слика призора* одржана у децембру 2016. и јануару 2017. године у Ликовној галерији Културног центра у Београду и у целини поновљена у мају 2017. године у Галерији центра за културу Градац у Рашки. Комплементарни сегмент јесте писани део у којем се образлажу поетике и методологије извођења рада и истраживања која су претходила изложби.

Писани део уметничког докторског пројекта је теоријска студија којом кандидаткиња презентује истраживања теме сеоба у историји ликовних уметности, књижевности и филму. У првом делу рада она се бави различитим теоријама сећања и памћења као и утицајем тих теорија на идеје конституисања представа сеоба народа у уметностима. Она полази од става „да уметничка слика унутар ових процеса представља један од најзначајнијих елемената или метода којима се конституише и/или конструише однос према идентитету па и сам идентитет“. Позивајући се на радове Тодора Куљића,

француског социолога Мориса Албваша и тумаче његове теорије, Јана и Алеиду Асман Љиљана Шуњеварић поставља платформу са које ће конструисати и посматрати свој рад у визуелном медију и закључује да „Слика прошлости није затворена целина прошлог времена већ је у одређеном конструкту променљива. Будуће генерације не преузимају пуко сведочанство прошлости на основу кога би градили своју будућност већ ће је сами конституисати. То конституисање по Асману везано је за културно памћење, структуру припадања и нормативну прошлост (медији и установе, музеји и архиве). Културно памћење подразумева однос према прошлости, развој културног идентитета, осећање припадности појединца и тумачење очуваног материјалног и нематеријалног наслеђа. Ослањањем на медије и установе, колективно сећање је социјално-политички условљено и као такво састоји се у културном памћењу“.

Кључни историјски догађај на који се реферира уметнички пројекат Љиљане Шуњеварић – Арбајтер јесте сеоба Срба 1690. године. У наставку првог одељка кандидаткиња даје преглед наративних извора везаних за велику сеобу под Арсенијем Чарнојевићем. У наставку, у трећем сегменту ове целине, кандидаткиња анализира слику *Сеоба Срба под патријархом Арсенијем III Чарнојевићем* Паје Јовановића која је припремана је и реализована за потребе презентације Краљевине Србије на Миленијумској изложби у Будимпешти 1896. године као иконичну представу која је, у часу када је настала, изазвала велике контроверзе у српској јавности. На крају овог одељка Љиљана Шуњеварић даје приказ пракси двоје савремених уметника који у средишту свог рада имају миграције – Чедомира Васића који полази од Јовановићеве слике да би дао коментар актуелних збивања и турске уметнице Бану Ђенитоглу која коментарише глобални талас миграната који је недавно запљуснуо Европу.

У другој целини рада Љиљана Шуњеварић - Арбајтер истражује идеје сликарства призора и технике апропријација у уметности од значаја за конституисање њених ликовних радова. Она се осврће на опус Паје Јовановића у ширем смислу и на циклус слика Миће Поповиће, компаративно дајући осврт и на његов кинаматографски рад. Та целина у писаном раду кандидаткиње даље анализира појам *апропријације* који се у уметничким праксама и уметничкој критици појављује у осамдесетим годинама двадесетог века. Термин апропријација потиче од латинске речи *proprius* што у преводу значи *лични*. У проширеном значењу реч *appropriare* тумачи се као *учинити својим* или *присвојити*.

Кандидаткиња се враћа серији својих карактеристичних радова насталих почев од 2010. године на самосталној изложби под називом *Архетип* у галерији СУЛУЈ у Београду када отпочиње њен рад на поступцима апропријација и у сликарству призора. Она хронолошки прати развој свог стваралаштва који је постепено води до изложбе *Сеобе: слика призора*, то јест докторског уметничког пројекта. Ова изложба била је изведена као класична поставка слика и цртежа. Две централне слике са ове поставке су *Сеобе (призор I)*, уљана боја, платно, димензије 170 x 460 цм и *Сеобе (призор II)*, уљана боја, платно, димензије 170 x 460 цм. Поред ових монументалних композиција „синемаскопских“ пропорција на изложби су били изложени цртежи и слике мањег формата који представљају артефакте процеса апропријације које је кандидаткиња користила у стварању уметничких радова.

Унутар докторског уметничког пројекта посебна пажња је посвећена преузимању актуелних и готово једновремених догађаја из локалног друштвеног и уметничког контекста, а као база истраживања коришћени су историографски подаци који се баве питањима кретања народа од његове прошлости до данас. Историјски догађај Сеобе Срба 1690, роман *Сеобе* (I књига) из 1929. Милоша Црњанског, кадрови из филма *Сеобе* из 1994. Александра Саше Петровића и фотографија из серије *Витак* из 1999. уметника Ивана Петровића чине основни референтни оквир коришћен у докторском уметничком пројекту *Призори сеоба*. Набројана уметничка дела служила су као предлошци и мотиви за апропријације приликом конституисања приказа сеоба и свако од њих детаљно је анализирано у контексту кандидаткињиног писаног рада.

Љиљана Шуњеварић – Арбајтер се детаљно осврће и на сопствене радове и циклусе радова који су хронолошки и концептуално водили до докторског уметничког пројекта. Писани део докторског уметничког пројекта завршава се приказом саме поставке и потом представљањем радова/циклуса који су се појавили као исходиште докторског пројекта.

Критички осврт референата

Писани део рада мр Љиљане Шуњеварић - Арбајтер представља у основи интроспективни поглед на сопствено стваралаштво. Тај поглед утемељен је на акрибично датој теоријској платформи која анализира сва полазишта. Употребљена је разноврсна литература како из

области теорије визуелних уметности и њене историје, књижевности и хуманистичких наука које су релевантне за њен уметнички рад.

Унутар пројекта актуелизују се питања прошлости једнако као и питања садашњости у намери да се оствари једна врста укупног и безвременог погледа на сеобе народа. Кандидаткињин приступ надилази локални ниво нарације, а уметничка дела о темама сеоба преводе се до нивоа њихове архетипске, па самим тим и општељудске, важности која је нарочито значајна у доба њене нове глобалне актуелности.

Циљ докторског уметничког пројекта јесте достизање високог степена саморазумевања и, на другој страни, способност теоријске артикулације приказаног сложеног уметничког пројекта. У овом погледу Љиљана Шуњеварић – Арбајтер у целини остварује зацртане задатке, приказујући јавности зрео и амбициозан сликарски пројекат и са друге стране, озбиљно га теоријски ситуирајући.

Оцена резултата - закључак са образложењем уметничког доприноса рада

Пројекат „ПРИЗОРИ СЕОБА – изложба слика“ кандидаткиње мр Љиљане Шуњеварић - Арбајтер долази као синтеза њене вишегодишње заинтересованости за једну готово архетипску тему балканске историје – миграције. Њена интересовања одредметила су се са једне стране теоријским истраживањем које је дало ненаметљиви оквир радовима приказаним на изложби у ликовној галерији Културног центра Београда.

Писани део рада доноси опсежну саморефлексију и нуди подстицајну платформу за кандидаткињина даља истраживања у пољу уметности. Досадашњи рад, а посебно дела приказана у оквиру докторског уметничког пројекта утврђују Љиљану Шуњеварић - Арбајтер на месту једног од најважнијих ликовних стваралаца зреле млађе генерације.

Имајући у виду садржајно и прецизно образложење теме као и настанка уметничког дела у писаном раду, комисија сматра да је кандидаткиња Љиљана Шуњеварић - Арбајтер успешно реализовала и представила јавности свој уметнички пројекат и предлаже Наставно-уметничком Факултета ликовних уметности да усвоји овај извештај и достави га

Сенату Универзитета уметности како би био усвојен и на том телу, и како би се након тога могао одредити датум одбране.

др ум. Драгана Станаћев Пуача, ванредни професор
Факултет ликовних уметности, Универзитет уметности у Београду

др ум. Радош Антонијевић, ванредни професор
Факултет ликовних уметности, Универзитет уметности у Београду

др ум. Сузана Вучковић, ванредни професор
Факултет уметности, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској
Митровици

др ум. Горан Јовић, доцент
Факултет ликовних уметности, Универзитет уметности у Београду

др ум. Милета Продановић, редовни професор ФЛУ (ментор)
